

Versnelling coöperatieve energietransitie in Limburg 2019-2022

Voorstel aan Provincie Limburg

Samen voor een mooi en duurzaam Limburg

Colofon

Maart 2019

Geschreven door:

- Har Geenen, REScoopLimburg
- Sijtze Brandsma, REScoopNL
- Carel vd Zanden, NMFL/SELL

Contactpersoon: har.geenen@home.nl; c.vanderzanden@nmflimburg.nl

Inhoudsopgave

1 • Aanleiding	4
2 • Overwegingen	5
2.1 Landelijke ontwikkelfaciliteit	5
2.2 Voorstel voor provincie Limburg	5
3 • Doelen en resultaten	8
3.1 Doelen	8
3.2 Resultaten	8
3.3 Afbakening	9
4 • Activiteiten	10
4.1 Activiteit 1: Kennisopbouw / uitwisseling bij energiecoöperaties en belangenbehartiging	10
4.1.1 Ondersteuning algemeen	10
4.1.2 Ondersteuning op projecten	10
4.2 Activiteit 2: Werkend opleiden coöperatie leden	11
4.3 Activiteit 3: Limburgse pool van projectleiders	11
4.4 Activiteit 4: Materialen	12
4.5 Aansturing	12
4.6 Uitvoering	12
5 • Begroting	13
5.1 Begroting	13
5.2 Dekkingsplan	14
6 • Planning	15

1 • Aanleiding

Voor energiecoöperaties zal de komende jaren een steeds grotere rol weggelegd zijn, zowel in de energiebesparingsopgave als in de ontwikkeling van hernieuwbare energie, zoals zonnevelden en windparken. Dit met als resultaat de noodzakelijke reductie van uitstoot van CO₂. Mede doordat in het Ontwerp van het Klimaatakkoord (verderop “Klimaatakkoord” genoemd) staat dat de hernieuwbare energieproductieprojecten voor 50% in eigendom komen van de lokale gemeenschap, zijn lokale energie-initiatieven in positie om coöperatief te gaan ontwikkelen. Daarnaast worden in het Klimaatakkoord bij de aanpak van de gebouwde omgeving de energiecoöperaties genoemd als partij bij de beoogde wijkaanpak. De expertise en met name de capaciteit die de initiatieven in huis hebben is echter lang niet overal voldoende om deze rollen op te pakken. In Midden Limburg is de afgelopen 2 jaar veel ervaring opgedaan met het ontwikkelen van coöperatieve windparken voor en door lokale energiecoöperaties verenigd in REScoopLimburg. Uit dit succesvolle project is gebleken dat er behoefte bestaat aan kennisopbouw en inzet van experts en projectleiders die de projecten van de energiecoöperaties verder kunnen opzetten en uitvoeren.

REScoopLimburg wil als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van inmiddels 10 brede energie coöperaties werken aan de kennisopbouw en opleiding van projectleiders.

NMFL is belangenbehartiger, onder meer op het gebied van natuur en landschap. Daarnaast organiseert zij middels het Steunpunt Energie Lokaal Limburg (SELL) ondersteuning en belangenbehartiging voor en kennisdeling door energiecoöperaties in Limburg, en stimuleert oprichting van nieuwe energiecoöperaties. Echter, de huidige capaciteit is beperkt.

Er bestaat goede samenwerking tussen REScoopLimburg, NMFL en REScoopNL. Die samenwerking willen we in dit project verder vorm geven.

2 • Overwegingen

2.1 Landelijke ontwikkelfaciliteit

In het Klimaatakkoord staat dat regio's zijn gebaat bij overzicht en eenduidigheid voor wat betreft kennis, ondersteuning en data. Om regio's optimaal te kunnen ondersteunen, en om (kosten)efficiënt te werken, dient kennisversnippering te worden voorkomen. Landelijk wordt hiertoe samengewerkt tussen o.a. Coöperaties en NMF's met als doel de burgerparticipatie te bevorderen.

Daarnaast heeft Minister Wiebes aangekondigd 5 miljoen euro beschikbaar te stellen om een ondersteuningsfaciliteit op te richten t.b.v. de ontwikkeling van grootschalige energieprojecten (windenergie, zonne-energie en warmte) door lokale energiecoöperaties. EZK geeft hier invulling aan via het Nationaal Groenfonds. Het projectbureau van REScoopNL selecteert, verzamelt en levert de projecten aan het Groenfonds (poortwachter functie). De bedoeling is dat er vanuit provincies 15 miljoen euro bijkomt. Daarnaast is de wens om op termijn ook 15 à 20 miljoen bancaire geld toe te voegen. Provincie Limburg zou ruim 1 miljoen euro beschikbaar moeten stellen t.b.v. deze ontwikkelfaciliteit om hiermee ook de middelen vanuit Rijk en bancaire wereld beschikbaar te krijgen voor de coöperatieve energiesector in de provincie Limburg. In IPO-verband wordt overlegd over de verdeling van de provinciale bijdrage. Het streven is om de landelijke ontwikkelfaciliteit medio 2019 beschikbaar te hebben, op basis van een commitment vanuit het IPO en storting door EZK.

Het College van GS heeft in het recente verleden aangegeven lokale initiatieven die coöperatief windmolenparken willen ontwikkelen, te willen ondersteunen. Tot nog toe heeft dit geresulteerd in het beschikbaar stellen van revolverende gelden voor coöperatieve windprojectontwikkeling in Midden Limburg.

In 2016 is via het kennis programma "Duurzaam Door" in Midden Limburg een start gemaakt met de coöperatieve ontwikkeling van windenergie. We willen hierbij nadrukkelijk verwijzen naar het rapport "Coöperatief ondernemen met wind" waarin de gehele procesaanpak wordt beschreven (door medewerker NMFL). Hier is onder de vlag van REScoopLimburg al veel ervaring opgedaan met de coöperatieve ontwikkeling.

De Provincie Limburg draagt naast de energie-opgave de verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied. Zij realiseert zich dat de ruimtelijke effecten van de energietransitie deels terecht komen in het buitengebied. Zij wil voorkomen dat de ruimtelijke opgave verzandt in versnippering, maar heeft door de succesvolle coöperatieve aanpak in Midden-Limburg ervaren dat dit leidt tot gebiedsontwikkeling, welke steunt op een breed belangenpalet: grondeigenaren, omwonenden, belangengroepen, (lokale) overheden en bedrijven.

2.2 Voorstel voor provincie Limburg

Het voorstel dat REScoopLimburg en NMFL/SELL doen is tweeledig, het betreft enerzijds algemene ondersteuning van energiecoöperaties, anderzijds ondersteuning bij projecten van duurzame opwek.

2.2.1 Algemene ondersteuning

Eenzijds betreft het de algemene ondersteuning en het organiseren van kennisdeling en belangenbehartiging voor energiecoöperaties. Daarnaast worden cursussen georganiseerd, workshops en Community's of Practice.

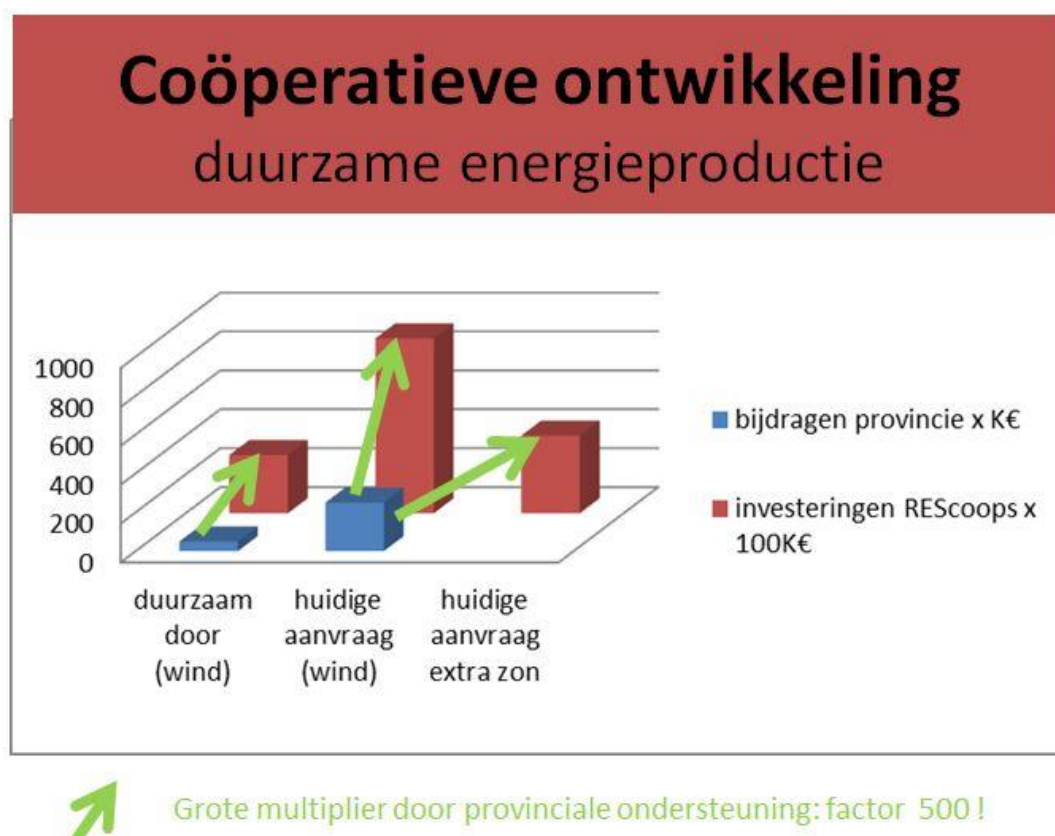
Het beoogde effect hiervan:

- Versnelling van startende energiecoöperaties in Limburg.
- Kennisdeling – en bevordering van coöperaties op provinciaal niveau, met een stevige link naar het landelijke platform van Hier opgewekt, en in goede samenwerking tussen REScoop Limburg en NMFL/SELL
- Belangenbehartiging van energiecoöperaties op provinciaal niveau

2.2.2 Projectondersteuning

Om straks provincie breed de lokale initiatieven / energiecoöperaties goed voorbereid te laten zijn op gebruikmaking van het landelijke fonds, vragen wij de provincie om hiervoor zogenaamd procesgeld, vergelijkbaar met het genoemde Duurzaam Door project, beschikbaar te stellen.

Zie hiervoor ook figuur 1

Het beoogde effect hiervan is:

- Limburgse lokale initiatieven zijn professioneel van opzet en spelen hun rol in de energietransitie op volwaardige wijze.

- Limburgse lokale initiatieven zijn voorbereid om optimaal gebruik te kunnen maken van de landelijke ontwikkelfaciliteit voor energiecoöperaties die medio 2019 van start gaat op initiatief van EZK.

Partijen werken gezamenlijk aan profilering van de provincie Limburg waar de coöperatieve beweging sterk en professioneel is.

3 • Doelen en resultaten

3.1 Doelen

Het algehele doel is de omslag te maken van fossiele brandstof naar schone duurzame energie waardoor er minder CO₂ uitgestoten wordt en klimaatverandering tegengegaan wordt. De energietransitie wordt via de coöperatieve aanpak financieel, sociaal en maatschappelijk ingebed in de woonomgeving van de inwoners.

Onderdeel ervan zijn het creëren van draagvlak, kennis/bewustwording en mede-eigenaarschap (coöperatieve verenigingen). In concreto zijn met name de lokale energie initiatieven/burgercoöperaties de aangewezen organisaties om de energietransitie te versnellen. In Limburg zijn er inmiddels ca. 20 lokale energiecoöperaties actief.

De coöperaties/REScoopLimburg/NMFL/SELL hebben de volgende doelen voor ogen:

- Realiseren van CO₂-reductie door realisatie van hernieuwbare opwek, met behoud van kwaliteit van natuur en landschap
- Het aandeel duurzame energie in de provincie Limburg neemt fors toe.
- Lokale energiecoöperaties ontwikkelen veel meer grotere duurzame energie projecten (meer dan 1 MW) en komen makkelijker in aanmerking voor het landelijk ontwikkelfonds van EZK. 50% van de duurzame energieprojecten zijn in lokaal eigendom en bij voorkeur coöperatief.
- Het draagvlak voor de energietransitie neemt toe doordat bewoners kunnen mee beslissen, participeren en mede-eigenaar worden bij lokale energie projecten.
- Het realiseren van een wijkgerichte aanpak om inwoners te stimuleren energiezuinige maatregelen te treffen of bewuster om te gaan met energie. Dit teneinde een hoge mate van energiebesparing te realiseren onder het motto 'wat je bespaart, hoef je niet op te wekken'.

De coöperatieve inzet is een middel om bovenstaande doelen te bereiken.

3.2 Resultaten

Het project zal geslaagd zijn bij het behalen van de volgende resultaten:

3.2.1 Algemeen

- Kennisdeling voor/door coöperaties is provinciaal georganiseerd in goede samenwerking tussen REScoopLimburg, NMFL/SELL en partijen die zich hierbij willen aansluiten.
- Opleiding vindt centraal plaats, waardoor eenduidige kwaliteit wordt bereikt.
- Energiecoöperaties hebben één spreekbuis naar de overheden.

3.2.2 Projecten

- Opzet van ontwikkelpool van minimaal 10 professionele adviseurs/projectleiders van, voor en door energiecoöperaties uit de provincie Limburg die in staat zijn tot ontwikkeling van 12 (middel-)grote projecten (min. 1 MW) tussen eind 2019 en eind 2021, ondersteund door REScoopLimburg in samenwerking met REScoopNL en NMFL/SELL;

- minimaal 8 projecten zijn met deze ondersteuning op weg geholpen om gebruik te kunnen maken van de landelijke ontwikkelfaciliteit (bij voorkeur voor eind 2020), waarbij het streven is dat minimaal 5 projecten richting realisatiefase gaan;
 - 2 tot 3 wijkprojecten met betrekking tot energiebesparing zijn samen met betreffende gemeenten opgezet en in uitvoering genomen;
 - een functionerend projectbureau;
 - de lokale initiatieven / energiecoöperaties in de provincie Limburg zijn goed voorbereid om optimaal gebruik te gaan maken van de landelijke ontwikkelfaciliteit;
- een en ander in lijn met de onder 3.1 benoemde doelen.

Bovenstaande betekent dat de coöperaties na voltooiing van bovenstaand traject in samenwerking met de projectleiders in staat zijn om zelfstandig grote zon en windparken te ontwikkelen, die invulling geven aan de onder 3.1 genoemde doelen. Er is daarna geen specifieke provinciale ondersteuning voor opleiding van projectleiders meer nodig!

3.3 Afbakening

Het project richt zich op de volgende projecten/doelgroepen:

- De ondersteuning richt zich enkel op lokale energie initiatieven (coöperaties) van bewoners.
- De ondersteuning richt zich op grootschalige zon-wind-water en warmte¹ projecten.
- De ondersteuning richt zich enkel op initiatieven en projecten in de provincie Limburg
- De ondersteuning richt zich op projectmatige aanpak van energiebesparing in wijken. Dit onderdeel verdient verdere uitwerking, mede in relatie tot de provinciale plannen met betrekking tot verduurzaming van de Limburgse gebouwde omgeving, en de afspraken die gemaakt gaan worden in de landelijke Participatiecoalitie, waarbij ook REScoop en de Natuur en Milieufederaties zijn betrokken. Daarom is dit nog niet financieel vertaald in de begroting.

¹ Zonnevelden, op land; voor zon op dak bestaat een andere ondersteuningsstructuur.

4 • Activiteiten

Het aanbod van activiteiten is drieledig:

- Kennisopbouw/uitwisseling en belangenbehartiging
- Coaching/werkend opleiden lokaal actieve mensen
- Limburgse pool projectleiders

Belangrijk vinden de drie betrokken partijen dat optimaal ingezet wordt op inzet van reeds actieve mensen bij de lokale initiatieven en ook dat de op te leiden coöperatief ontwikkelaars afkomstig zijn uit eigen regio. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van het netwerk van REScoopLimburg en het netwerk SELL van de NMFL waarin de energiecoöperaties van de provincie Limburg al samenwerken. Binnen REScoopLimburg functioneert een projectleidersoverleg waarin de projectleiders van de vijf in ontwikkeling zijnde windparken samenwerken. Hier is veel ervaring aanwezig en doel is dan ook deze ervaring breed in te zetten.

4.1 Activiteit 1: Kennisopbouw / uitwisseling bij energiecoöperaties en belangenbehartiging

4.1.1 Ondersteuning algemeen

- Overzicht actueel houden van nieuwe en bestaande duurzame energiecoöperaties en in beeld brengen van plannen van deze coöperaties.
- Op verzoek adviseren of naar bruikbare informatie toe geleiden bij vraagstukken op het gebied van energiebesparing en opwekken van duurzame energie.
- Actueel houden van bibliotheek met voor energiecoöperaties nuttige informatie .
- Organiseren van tenminste vier themabijeenkomsten per jaar.
- Organiseren van workshops.
- Uitbrengen van minimaal vier nieuwsbrieven per jaar met actuele informatie.
- Belangenbehartiging van coöperaties richting gemeentelijke en provinciale overheden en indien noodzakelijk ook naar andere belangenorganisaties. Lokale initiatieven worden gesteund door REScoopLimburg en NMFL/SELL en pleiten richting gemeenteraad (en provinciale staten) voor duurzame energie opwek en energiebesparing, waarbij de voordelen van lokaal eigendom en dus coöperatieve ontwikkelaars wordt benadrukt.

4.1.2 Ondersteuning op projecten

Binnen de projectmatige activiteiten zal veel kennis en expertise opgedaan worden die voor het hele netwerk van belang zal zijn. Het is daarom belangrijk om ook verdere kennisopbouw en kennisdeling te organiseren. Hiervoor benutten we de bestaande structuur van REScoopLimburg en SELL en worden er zogenaamde Communities of Practice (CoP) georganiseerd. Bedoeling is aparte CoP's te organiseren voor windenergie, grootschalige zonne-energie, wijkgerichte aanpak van energiebesparing en voor uitwisseling van grote energieprojecten. Tijdens de CoP sessies wordt een onderscheid gemaakt tussen startende initiatieven (scholing/training) en gevorderden (intervisie). De groepen komen

apart bij elkaar. We zorgen voor kruisbestuiving door twee keer per jaar een uitwisseling te organiseren tussen de groepen.

Tijdens de CoP sessie worden:

- Ervaringen gedeeld van projecten uit activiteit 2.
- Landelijke/regionale actuele ontwikkelingen besproken.
- Gezamenlijke trainingen gegeven op onderwerpen die voor alle initiatieven van belang zijn.
- Gezamenlijke projecten opgezet, bijv. gezamenlijk filmpje voor communicatie.

4.2 Activiteit 2: Werkend opleiden coöperatie leden

Lokale energie initiatieven in de provincie Limburg zijn actief met tientallen duurzame energie projecten. Heel veel komen echter niet tot realisatie doordat zij expertise en met name capaciteit missen.

Met deze activiteit zorgen we ervoor dat beide ingevuld kunnen worden. Energiecoöperaties krijgen onder begeleiding van betrokken partijen een aantal uren om duurzame energie projecten verder te brengen van de initiatiefase naar de haalbaarheidsfase en later de realisatiefase.

Professionele ontwikkelaars lopen mee met lokaal actieve mensen die lokale energie projecten realiseren en al werkend leren zij hoe zij dit kunnen oppakken. Onderdelen die geleerd worden zijn: projectleiding, opzetten projectgroep, stappenplan van inventarisatie tot en met realisatie project, omgevingsmanagement, communicatie met stakeholders en met partners. We verwijzen hier ook naar activiteit 1 Kennisopbouw en uitwisseling.

Uitvoering

REScoopLimburg samen met REScoopNL faciliteert en organiseert het project. Zij zorgen voor het opzetten van het projectbureau Limburg als afdeling van Projectbureau NL incl. ICT, funding en administratie.

4.3 Activiteit 3: Limburgse pool van projectleiders

Binnen activiteit 3 wordt een multidisciplinair team van, voor en door de lokale energie coöperaties in de provincie Limburg opgezet. Activiteit 2 is puur gericht op de eigen projecten van de energie coöperaties. Activiteit 3 richt zich op het samenwerken binnen het netwerk en het inzetten van expertise bij elkaar. Er zit al veel kennis en expertise bij de coöperaties en REScoopLimburg. Dit zal daarnaast nog verder uitgediept worden dankzij de uitvoering van de projecten in activiteit 2. Deze kennis en expertise kunnen de energiecoöperaties ook onderling inzetten voor het versnellen van elkaars projecten. Workshops worden georganiseerd op gebied van Projectmanagement, Wind en grootschalig Zon.

- REScoopLimburg zorgt samen met REScoopNL voor het opzetten van de Limburgse pool van projectleiders. Het doel is om aan het einde van het project een pool te hebben van 10 professionals waarin minimaal de volgende disciplines gewaarborgd zijn, al dan niet in samenwerking met andere provinciale pools:
- Financieel (o.a businessmodel, financiering projecten)
- Juridisch (o.a. AFM, afspraken omgeving)
- Ruimtelijke ordening (o.a omgevingswet, visie NMFL- Energielandschap 2050, POL)
- Projectmanagement (o.a planning, projectmatig werken)
- Communicatie en Omgevingsmanagement (draagvlak, stake/shareholders)

REScoop Limburg benut haar eigen netwerken en het netwerk van het Servicepunt Energie Lokaal Limburg om mensen te werven / selecteren. Het is de verwachting dat projectleiders van initiatieven

uit activiteit 2 verder opgeleid kunnen worden tot professionals voor de pool. REScoopNL zorgt voor verdere opleiding. Op deze wijze ontstaat er een sterke basis om in de uitwerking van de Regionale Energie Strategie 50% lokaal eigenaarschap te claimen.

De pool van projectleiders zal worden ondergebracht in een zogenaamd projectbureau dat valt onder de verantwoordelijkheid van REScoopLimburg

4.4 Activiteit 4: Materialen

REScoopLimburg en NMFL-SELL zullen in goed overleg de interne en externe communicatie rondom dit project verzorgen. De cursisten zullen van goed cursusmateriaal voorzien worden en met eigentijdse hulpmiddelen in een passende omgeving worden opgeleid.

4.5 Aansturing

Voor goede sturing van de samenwerking wordt zo spoedig mogelijk na start van het project een stuurgroep in het leven geroepen. In de stuurgroep hebben zitting bestuurlijk vertegenwoordigers van REScoopLimburg, REScoopNL en NMFL/SELL. Er zal regelmatig ambtelijk overleg met provincie gevoerd worden.

4.6 Uitvoering

Het project als geheel is een coproductie van REScoopLimburg, REScoopNL en NMFL/SELL onder projectleiding van REScoopLimburg.

De uitvoering van het project bestaat uit twee delen. Deel II en III wordt uitgevoerd door REScoopLimburg samen met REScoopNL, deel I en IV worden door REScoopLimburg samen met NMFL/SELL ingevuld.

REScoopLimburg en NMFL/SELL stemmen zo goed mogelijk af op de wensen en behoeften van de Limburgse lokale initiatieven / energiecoöperaties.

5 • Begroting

5.1 Begroting

Projectplanning en begroting ²							
	aantal		totaal	kosten	totale		
	projecten	uren	uren	per uur	kosten		Uitvoering
4.1 Activiteit 1. Kennisopbouw / uitwisseling /belangenbehartiging							
CoP's/workshops i.z. onderwerpen activiteit 2 en 3	6	50	300	75	22500		REScoopLimburg /NMFL- SELL
Inhuur expertise			80	100	8000		REScoopLimburg /NMFL-SELL
Ondersteuning coöperaties			135	75	10125		REScoopLimburg / NMFL-SELL
Belangenbehartiging			80	75	6000		REScoopLimburg /NMFL- SELL
Totaal Kennisopbouw en uitwisseling coops			595			46625	
4.2 Activiteit 2: Werkend opleiden							
inventarisatie lokale projecten	20	15	300	65	19500		REScoopLimburg / NMFL-SELL
begeleiden project van initiatief tot plan							REScoopLimburg / REScoopNL
opzetten projectbegeleidingsgroep							REScoopLimburg / REScoopNL
maken stappenplan/plan van aanpak							REScoopLimburg / REScoopNL
bepalen te verbeteren expertise							REScoopLimburg / REScoopNL
	10	40	400	65	26000		REScoopLimburg / REScoopNL
begeleiden project van plan tot realisatie							
RO traject / omgevingsmanagement							REScoopLimburg / REScoopNL
communicatie stakeholders							REScoopLimburg / REScoopNL
Organisatie diverse workshops							REScoopLimburg/NMFL-SELL
	5	275	1375	50	68750		
Coördinatie werkend opleiden							
coördinatie projecten, projectleiders							
vastleggen proces in documenten							
		125	125	50	6250		REScoopLimburg
Totaal Werkend opleiden			2200			120500	
4.3 Activiteit 3. pool van projectleiders							
formatie multidisciplinair team							REScoopLimburg / REScoopNL
samenwerken binnen netwerk							REScoopLimburg / REScoopNL
inzetten experts bij elkaars projecten							REScoopLimburg / REScoopNL
specialistische expertise projectleiders							REScoopLimburg / REScoopNL
	10	120	1200	65	78000		
Coördinatie act. 2 pool van projectleiders			80	65	5200		REScoopLimburg
Totaal pool projectleiders			1280			83200	
4.4 Activiteit 4. Materiaalbudget project							
zaalhuur/ communicatie etcetera						10.000	REScoopLimburg / NMFL-SELL
Totaal budget activiteit 1,2,3 en 4						260325	

² Exclusief onderdeel energiebesparing

5.2 Dekkingsplan

Activiteit 1:

Aanvraag subsidie provincie Limburg € 47.000 (inzet experts + uren)

Activiteit 2:

Aanvraag subsidie provincie Limburg € 100.000 (inzet experts + uren)

Cashbijdrage van € 20.000 van REScoopNL (St. Doen)

Activiteit 3:

Aanvraag subsidie provincie Limburg € 53.000 (uren voor opleiding projectleiders)

Cashbijdrage van € 30.000 van REScoopNL (St. Doen)

Activiteit 4:

Aanvraag subsidie provincie Limburg € 10.000,-

6 • Planning

Activiteit	Najaar 2019	Voorjaar 2020	Najaar 2020	2021
Activiteit 1: Communities of Practice/workshops	6 keer per jaar			
Activiteit 1: Brede kennisdeling, o.a. themabijeenkomsten	4 keer per jaar			
Activiteit 1 Belangenbehartiging	doorheen het jaar			
Activiteit 2: Opzet ondersteuningsfunctie REScoopLimburg / Facilitatorfunctie REScoopNL				
Activiteit 2: Begeleiding/Werkend opleiden 10 projecten				
Activiteit 3: Opzet / Invulling pool van experts				
Activiteit 3: Pool van experts actief in ondersteuning initiatieven				
